

MICHEL KRUIDENIER EN PAUL SMEETS
(SAMENSTELLING EN INLEIDING)

JOAN. DE PRIX DE ROME- REIZEN VAN EEN AMSTERDAMSE SCHOOL-ARCHITECT (1907-1910) JOAN MELCHIOR VAN DER MEIJ

Nijmegen (Vantilt) 2014, 224 pp., ill. in zwart-wit
en kleur, ISBN 9789460042973, € 19,95

Joan Melchior van der Meij was een bijzonder iemand: hij won op achtentwintigjarige leeftijd, in 1906, de prestigieuze Prix de Rome, reisde vier jaar door Europa en ontwierp in 1911 het Scheepvaarthuis, een juweel van 'gemeenschapskunst' en icoon van de Amsterdamse School. De titel van dit boek is niet helemaal correct omdat Joan zelf het begrip Amsterdamse School in 1911 nog niet kende. Hij overleed in 1949, op zijn eenenzeventigste, zonder één enkel ander flamboyant gebouw te hebben ontworpen. Voor de Dienst Publieke Werken in Amsterdam ontwierp hij bruggen, straatmeubilair, woningbouwcomplexen en voor verschillende opdrachtgevers villa's. Enkele ontwerpen werden niet uitgevoerd. Wie was deze man? Wat waren zijn drijfveren? De beste manier om dat te weten, is zijn authentieke reisverslag te lezen.

Vormgever Paul Smeets, geïnspireerd door een boek van J.J. Vriend over de Amsterdamse School waarin de reisschetsen van Van der Meij werden genoemd, begon midden jaren tachtig een onderzoek naar het leven en het werk van deze architect. Hij zocht ook materiaal op dat onder andere in de laatste woonplaats van Joan, Geulle in Limburg, nog te vinden zou zijn. Samen met de architectuurhistoricus Michiel de Kruidenier publiceerde hij een volumineus en goed geïllustreerd boek met als titel *Joan Melchior van der Meij architect*.

Pionier van de Amsterdamse School (2014). Het was voor de auteurs een enorm karwei om de documenten te selecteren, te transcriberen en een keuze te maken – 'op basis van representativiteit' – uit de tekeningen.

Het uitgeven van de reisschetsen, brieven en rapporten van Van der Meij is zeker waardevol. Originele documenten uit het verleden zijn buitengewoon interessant en doorgaans zeldzaam. Vaak zijn archieven en nalatenschappen van architecten door onachtzaamheid van familie in kelders of zolders opgeslagen en daarna vergeten, maar soms worden architectuurhistorisch belangwekkende documenten ook opzettelijk vernietigd of geruimd. Bijvoorbeeld het oude archief van de Rijksgebouwendienst waar het complete oeuvre van de ingeschakelde architecten tot enkele slecht leesbare fiches is gereduceerd.

Dit boek heeft een mooi formaat dat goed past bij de inhoud: het reisboekje van Van der Meij zelf. In de eerste twaalf pagina's beschrijven de auteurs kort het leven van de architect vóór 1907, wat de Prix de Rome inhield en hoe Van der Meij de prijs won. Op 26 juli 1906 tekende Joan voor de Prix de Rome het winnende ontwerp voor een 'Prinselijk zomerverblijf op het duin van een Nederlandsche badplaats'. De prijs was een studiebeurs voor een jaar bedoeld om 'zich in de schoone bouwkunst te volmaken'. De studiebeurs

werd bij hem driemaal met een jaar verlengd. Als opdracht moest de winnaar de baksteenbouw in Noord-Duitsland, België, Nederland, Engeland en Frankrijk bestuderen. Vanaf 1908 moest hij ook een rapport schrijven over de toestand van de moderne architectuur. Joan vroeg om het voorgestelde reisdoel Nederland te veranderen in Italië en Denemarken.

Van der Meij was niet enthousiast over veel eigentijdse, moderne architectuur. Het was jammer dat hij België, waar Horta bezig was, oversloeg. Het is ook jammer dat hij niet naar Wenen of Barcelona ging, waar interessante ontwikkelingen van de moderne architectuur plaatsvonden.

Onze nieuwsgierigheid naar het leven van de architect na zijn Europa-reis wordt gestild aan het einde van het boek met een korte samenvatting over zijn leven en enkele foto's van latere ontwerpen. De inleiding is duidelijk en vlot geschreven. Iedere reis van Joan wordt aangekondigd met een heldere en compacte introductie van de auteurs. Het boek heeft een duidelijk en nuttig notenapparaat. Er zijn ook drie door Van der Meij getekende landkaarten opgenomen, met alle plaatsen

die hij bezocht, met de datering van het bezoek. Helaas is het niet eenvoudig zijn reis op de kaarten te volgen. Dit geldt vooral bij zijn reis in Frankrijk, waar de architect geruime tijd rondzwierf.

De tekeningen van de architect zijn met liefde gemaakt. Ze zijn prachtig en van een bijna onmogelijke precisie gezien de middelen waarover hij beschikte: een potlood, een meetlat, een schetsboek, aquarellen, een statief met een camera en glasnegatieven. Het rangschikken van de tekeningen in het boek had beter gekund. Joan schreef bijvoorbeeld een zeer interessante tekst over het raadhuis van Stockholm (p. 57), maar de tekeningen en de foto's staan op p. 74. Zoals de auteurs goed verwoorden: 'de tekeningen geven niet alleen een goed beeld van wat Van der Meij zag en interesseerde, maar ook geven zij een unieke kijk op het Europa in het begin van de twintigste eeuw'. Het is jammer dat de auteurs geen inhoudelijk studie van de reis van Van der Mey hebben gemaakt om dat beeld duidelijk maken. Maar ze wilden graag de pen aan Joan geven.

ROSA VISSER-ZACCAGNINI